

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ

ΜΟΥΣΕΙΟ

Ιεράς Μονής Κύκκου

● Του Στυλιανού Περδίκη
Διευθυντή Μουσείου Ιεράς Μονής Κύκκου

Εικόνα της Παναγίας του Κύκκου στο Πατριαρχείο Ρουμανίας

Στον πατέρα Ιωάννη Chivu

Από το ορθόδοξο πατριαρχείο της Ρουμανίας στο Βουκουρέστι προέρχεται εικόνα βρεφοκρατούσας Παναγίας στον εικονογραφικό τύπο της Κυκκώτισσας. Η εικόνα έχει διαστάσεις 75 X 54 εκ. και πάχος 3 εκ. Η Θεοτόκος εικονίζεται σε ύψος τριών τετάρτων να στρέφει το σώμα προς τα αριστερά. Στα ενδύματά της επικρατούν οι

χρωματισμοί του μελανού, του πράσινου και του ερυθρού, ενώ οι πτυχώσεις και τα επιμέρους διακοσμητικά στοιχεία αποδίδονται σε χρυσό χρωματισμό. Ο μικρός Χριστός κάθεται στη δεξιά αγκαλιά της μητέρας του, έχοντας λυγισμένα τα γυμνά από τα γόνατα και κάτω πόδια του. Φορεί κοντομάνικο πρασινόχρωμο χιτώνα, του οποίου η απόληξη συγκρατείται ανάμεσα στον δείκτη και το μεσαίο

δάκτυλο του προτεταμένου αριστερού χεριού της Παναγίας, που διέρχεται κάτω από τα πόδια του παιδιού. Με το ανασηκωμένο δεξί της χέρι κρατεί το αντίστοιχο του Χριστού, το οποίο προτάσσεται προς τα κάτω, και φέρει στακτόχρωμο αναπεπταμένο ενεπίγραφο ειλητήριο. Σε οκτώ στίχους με μελανή ολαβονική γραφή δίδεται το γνωστό κείμενο: «Πνεύμα Κυρίου επ' εμέ ου ένεκεν έχρισέ με...». Το άκρο του αριστερού χεριού του Χριστού κρύβεται κάτω από την απόληξη του μαφοριού της Παναγίας, που πέφτει μπροστά στο στήθος της. Το κεφάλι του Χριστού με τα λυτά φαιοκάστανα μαλλιά εφάπτεται με αυτό της μητέρας του, υποδηλώνοντας μια τρυφερή σχέση μητέρας - παιδιού. **Παρά το έντονο ευτραφές και εξανθρωπισμένο πρόσωπο της Θεοτόκου, το στραμμένο βλέμμα προς τα κάτω αριστερά εκπέμπει αίσθημα συγκρατημένης μελαγχολίας – θλίψης, το οποίο παραπέμπει στο μελλοντικό πάθος του Χριστού, ένα από τα βασικά μηνύματα, που απέπνεε ο συγκεκριμένος εικονογραφικός τύπος που μετά, κατά τα τέλη του 15ου αιώνα, απεκλήθη «Κυκκώτισσα».** Στα κεφάλια ο Χριστός και η Παναγία φέρουν διάλιθα στέμματα. Αυτό της Παναγίας υποβαστάζεται εκατέρωθεν από τους αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ, που εικονίζονται ολόσωμοι, γονυπετείς σε νεφέλες, ενώ στα άλλο χέρι κρατούν ανασηκωμένο φυτικό κλαδί. Πάνω από το κεφάλι της Θεοτόκου μέσα σε ημικύκλιο, που σχηματίζουν νεφέλες, διατάσσονται σε δύο ομάδες των δέκα φτερωτές κεφαλές αγγέλων. Στο μέσο εικονίζεται ολόσωμος γονυπετής ο Θεός – πατέρας, ως παλαιός των ημερών, να ευλογεί και με τά δύο ανασηκωμένα χέρια, ενώ από το κεφάλι του, που εγγράφεται σε τρίγωνο εκπέμπονται περιμετρικά δέσμες ακτίνων. Περιμετρικά η εικόνα φέρει μελανόχρωμο πλαίσιο, μέσα στο οποίο εγγράφεται πεπλατυσμένος κύκλος με ερυθρόχρω-

μες τριγωνόσχημες διακοσμήσεις στις τέσσερις γωνίες. Το χρυσό βάθος γεμίζει με τετράγωνα διάχωρα, τα οποία αποδίδονται με εμπιέστη τεχνική, και το καθένα περιέχει στο μέσο ακτινωτό κύκλο με σχηματοποιημένους περιμετρικά ρόδακες. Με ερυθρά κεφαλαία γράμματα δηλώνονται τα ονόματα των εικονιζομένων Μ (Μήτηρ Θεού), Ι ΧC (Ιησούς Χριστός), ΜΙΧΑΗΛ (Μιχαήλ) ΣΑΒΡΙΗΛ (Γαβριήλ). Στην κάτω οριζόντια πλευρά βρίσκεται η κεφαλαιογράμμη ολαβονική επιγραφή: «ΤΟΔΟΡΗΣΑ ΠΕΤΡΕΣΚΟΥ 1886». Ο Τοδωρίτζα (Θεόδωρος) Πετρέσκου μπορεί να θεωρηθεί ως ο ζωγράφος της εικόνας, αν δεχθούμε ότι το αρχικό

Χ παραπέμπει στο Χειρ. Το Χ μπορεί να αποδοθεί και ως συντομογραφία της λέξης Χατζη (του προσκυνητή των Αγίων Τόπων) σύνηθες φαινόμενο κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας. Η εικόνα, αν και ξεκάθαρα παρουσιάζει τον εικονογραφικό τύπο της Παναγίας του Κύκκου, αυτό δεν αναφέρεται στον τίτλο της.

Ο εικονογραφικός αυτός τύπος με την μάλλον Κωνσταντινουπολίτικη καταγωγή προσλαμβάνεται και από τη Μονή του Κύκκου, η οποία στα τέλη της Βενετοκρατίας (15ος – 16ος αι.) κατορθώνει να τον οικειοποιηθεί, και να του δώσει την προσω-

νυμία Κυκκώτισσα. Ακολούθως κατά την επακολουθήσασα περίοδο της Τουρκοκρατίας (16ος – 19ος αι.) με την πανορθόδοξη φήμη, που αποκτά η Μονή του Κύκκου και το παλλάδιό της, κατορθώνει να το διαδώσει σε ολόκληρο τον ορθόδοξο κόσμο, μέσα στον οποίο δραστηριοποιούνται οι πατέρες της μονής. Υπενθυμίζομε, στην περίπτωση της Ρουμανίας, τις σχέσεις που διατηρούσε η Μονή Κύκκου με τους βοεβόδες της Μολδοβλαχίας και τις χορηγίες, που απολάμβανε από αυτούς. Μέσα σ' αυτό το πλέγμα σχέσεων πρέπει να αναζητηθεί και η διάδοση του εικονογραφικού τύπου της Κυκκώτισσας στη Ρουμανία. ■